

Катерина ШАПОВАЛОВА

доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін ННІ права та інноваційної
освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права

**ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПОРУШЕНИХ ПРАВ
ВНАСЛІДОК РОЗГОЛОШЕННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ**

У сучасних умовах відкритості інформаційного простору питання збереження комерційної таємниці набуває особливого значення. Інколи навіть очевидне розголошення не завжди можна довести у суді. Саме тому проблема правового захисту порушених прав внаслідок розголошення комерційної таємниці є досить актуальною в умовах сьогодення.

Відповідно до ч. 1 ст. 505 Цивільного кодексу України комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Відповідно до ч. 2 ст. 505 Цивільного кодексу України комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [1]. Тобто, конкретного переліку інформації, яка може бути комерційною таємницею, чинне законодавство України не передбачає. Так, підприємство самостійно визначає обсяг інформації, яка становить комерційну таємницю (інформація про собівартість товару, дані про клієнтів, стратегії розвитку, маркетингові плани, умови договорів тощо). Наприклад, у Рішенні від 21 лютого 2024 року Ізяславський районний суд Хмельницької області у справі № 675/1297/23 зазначив, що позивач правомірно відніс до комерційної таємниці, в тому числі, інформацію про бази даних перевізників, їх контактні дані, дані для доступів до реєстрів, в тому числі бізнес-плани, договори, документацію та листування, комерційні контакти та зв'язки тощо [2].

У Постанові Верховного Суду від 23 листопада 2020 року у справі № 910/1759/19 зазначено, що визначення «комерційна таємниця» включає в себе тільки відомості та інформацію, яка не є легкодоступною для певних категорій осіб. Дані ознаки комерційної таємниці є істотними, необхідними та невіддільними. Конфіденційність комерційної таємниці полягає в тому, що інформація, яка становить комерційну таємницю, в цілому чи в певній формі та

сукупності її складових має бути невідомою та не бути легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить [3].

У Рішенні від 21 березня 2025 року Ленінський районний суд міста Миколаєва у справі № 489/7523/24 зазначив: комерційна цінність інформації, яка становить комерційну таємницю, розуміти таким чином, що її використання надає володільцю інформації певні економічні переваги в силу того, що його конкуренти або інші особи такою інформацією в цілому чи в певній формі та сукупності її складових не володіють. Враховуючи викладене, інформація про споживачів позивача, а саме щодо їх найменування, адрес та номерів засобів зв'язку не є інформацією з обмеженим доступом, яка не може бути отримана третіми особами [4].

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без дозволу особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання [5].

На практиці найбільші ризики розголошення комерційної таємниці існують з боку працівників підприємства, які мають доступ до комерційної таємниці, що може відбутися як умисно, так і з необережності. Законодавство України не містить норми, якою була б передбачена відповідальність саме працівників за порушення комерційної таємниці, яка на даний момент може бути встановлена лише на основі локального нормативно-правового документа, який передбачає згоду працівника на нерозголошення комерційної таємниці підприємства протягом його роботи на даному підприємстві, або в інші терміни, визначені у договорі. Відповідно керівнику підприємства необхідно обов'язково надати працівнику завірений список відомостей, які відносяться до комерційної таємниці. Проте навіть такі заходи на практиці можуть не мати бажаного результату. Так, з матеріалів справи № 675/1297/23 вбачається, що відповідач працював у позивача на посаді менеджера (управителя) з логістики. При прийомі на роботу між позивачем та відповідачем був укладений договір про нерозголошення конфіденційної інформації та неконкуренцію. Проте, після звільнення відповідача дружина відповідача зареєструвалася фізичною особою-підприємцем для здійснення бізнес-діяльності в аналогічній сфері – транспортної логістики, та в подальшому у своїй діяльності разом із відповідачем використовували договори та заявки за формами, які використовуються у своїй діяльності позивачем, з тими ж самими умовами та з тим самим змістом. Так, на підтвердження вказаних вимог позивачем було надано ряд договорів про транспортне експедирування, які уклалися дружиною відповідача з різними юридичними особами (з відповідними скрінами переписки щодо їх укладення), а також заявки на перевезення вантажу до вказаних договорів. Окремо долучено зразок тотожного договору про транспортне експедирування

з відповідною заявкою, яка, за твердженням позивача, за формою та змістом є встановленою саме ним. Однак юридично оформлених договорів між позивачем та його клієнтами, підписаних та скріплених печатками всіма сторонами договору, матеріали справи не містять. Також за результатами аналізу договору про нерозголошення конфіденційної інформації та не конкуренцію, судом встановлено, що дружина відповідача не є стороною даного договору, а будь-яких зобов'язань, які б розповсюджувалися на інших осіб, в даному випадку, членів сім'ї учасників договору, крім зобов'язань між позивачем та відповідачем, умови даного договору не містять. Сам факт діяльності дружини відповідача, як фізичної особи-підприємця, яка є в певних видах ідентичною видам діяльності позивача, з огляду на зміст того, що визнано комерційною таємницею, не означає розповсюдження цієї інформації та порушення умов договору, укладеного між позивачем та відповідачем. Тому Рішенням Ізяславського районного суду Хмельницької області від 21 лютого 2024 року позивачу було відмовлено у задоволенні позову [2].

Ленінський районний суд міста Миколаєва у Рішенні від 21 березня 2025 року у справі № 489/7523/24 зазначив, що сам собою факт направлення саме відповідачем заяв споживачів про зміну постачальника природного газу не свідчить про розголошення персональних даних таких споживачів третім особам [4]. Постановою колегії суддів судової палати у цивільних справах Миколаївського апеляційного суду від 21 липня 2025 року було підтримано таку позицію суду першої інстанції у даній справі [6].

Ще одним прикладом є Рішення Дарницького районного суду м. Києва від 17 жовтня 2025 року про відмову у задоволенні позову у справі № 753/16348/25, де суд доходить висновку про недостатність доказів та мотивів, які давали правові підстави для стягнення штрафу за порушення умов договору про нерозголошення інформації та Угоди про розірвання трудового договору [7].

Дослідження судової практики дає можливість зробити висновок про значну складність доказування факту розголошення комерційної таємниці, наприклад, внаслідок недостатності доказів для задоволення вимог позивача, а відповідно – неефективність укладання угоди про нерозголошення комерційної таємниці між роботодавцем та працівником та відповідного контролю за її виконанням. Тому в разі виявлення факту, що колишній працівник використовує або розголошує комерційну таємницю, необхідно документувати всі випадки можливого неправомірного використання комерційної таємниці та зберігати всі електронні та паперові докази, які можуть підтвердити факт порушення.

Відсутність дієвих механізмів відповідальності за розголошення та складність доведення порушення знижують ефективність судового захисту, а тому існує необхідність у доповненні законодавства України нормою, яка передбачатиме трудову відповідальність за розголошення комерційної таємниці підприємства; встановленні чіткого алгоритму дій роботодавця у

випадку виявлення факту розголошення комерційної таємниці, а також передбачення механізму відшкодування збитків, спричинених внаслідок неправомірного розголошення комерційної таємниці працівником підприємства.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Рішення Ізяславського районного суду Хмельницької області від 21 лютого 2024 року у справі № 675/1297/23. Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117388108>.
3. Постанова Верховного суду України від 23 листопада 2020 року у справі № 910/1759/19. Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91905239>.
4. Рішення Ленінського районного суду міста Миколаєва від 21 березня 2025 року у справі № 489/7523/24. Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126022075>.
5. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07 червня 1996 року № 236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/236/96-%D0%B2%D1%80>.
6. Постанова колегії суддів судової палати у цивільних справах Миколаївського апеляційного суду від 21 липня 2025 року у справі № 489/7523/24. Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129078794>.
7. Рішення Дарницького районного суду м. Києва від 17 жовтня 2025 року у справі № 753/16348/25. Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131145596>.

Михайло ШЕВЧЕНКО

старший викладач кафедри
публічного та приватного права
Університету митної справи
та фінансів, доктор філософії
в галузі права

ДЖЕРЕЛА ПОТЕНЦІАЛУ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК РЕГУЛЯТОРНИХ ОРГАНІВ

Сучасна державна економічна політика спрямована на досягнення якомога більш високого ступеня дерегуляції, демократизації та децентралізації державного регулювання ринків товарів, робіт та послуг з одночасним забезпеченням невідворотності відповідальності за недобросовісні підприємницькі практики, які призводять до спотворення конкуренції та завдають шкоди споживачам. Покладення на організації галузевого ринкового самоврядування регуляторних та контрольно-наглядових владних управлінських функцій широко визнається одним з